

עֲמֶלֶק ; יימח שמו וזכרו

- ותִּמְנַע הַיְתֵה פִּילְגֶשֶׁת, לְאַלְיָפוֹ בֶן-עֲשׂוֹ, וּתְלַד לְאַלְיָפוֹ, אֶת-עֲמֶלֶק ; אֱלֹהֵהּ, בְּנֵי עֵדָה אֲשֶׁת עֲשׂוֹ. (בראשית, ל"ו, 12)
- (13) וַיָּבֵא שְׂמוּאֵל, אֶל-שָׂאוּל ; וַיֹּאמֶר לוֹ שָׂאוּל, בְּרוּךְ אַתָּה לַיהוָה--הֲקִימֹתִי, אֶת-דְּבַר יְהוָה (14) וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל, וַיְמַח קוֹל-הַצֹּאן הַזֶּה בְּאָזְנִי, וְקוֹל הַבֶּקֶר, אֲשֶׁר אֲנֹכִי שֹׁמֵעַ. (16) וַיֹּאמֶר שָׂאוּל מֵעַמְלֶקַי הַבְּיָאוֹם, אֲשֶׁר חָמַל הָעָם עַל-מִיטַב הַצֹּאן וְהַבֶּקֶר, לְמַעַן זִבַח, לַיהוָה אֱלֹהֵיךָ ; וְאֶת-הַיְתֵה, הַחֲרָמְנוּ. {פ} (19) וְלָמָּה לֹא-שָׁמַעְתָּ, בְּקוֹל יְהוָה ; וַתַּעַט, אֶל-הַשָּׁלַל, וַתַּעַשׂ הָרַע, בְּעֵינֵי יְהוָה. (20) וַיֹּאמֶר שָׂאוּל אֶל-שְׂמוּאֵל, אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי בְּקוֹל יְהוָה, וְאַלְךָ, בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר-שָׁלַחְנִי יְהוָה ; וְאַבִּיָא, אֶת-אֲגַג מְלֶכֶךְ עַמְלֶק, וְאֶת-עֲמֶלֶק, הַחֲרָמְתִּי (23) ... מֵאִסַּת אֶת-דְּבַר יְהוָה, וַיִּמְאַסְדָּךְ, מִמְּלֶכֶךְ. {ס} (24) וַיֹּאמֶר שָׂאוּל אֶל-שְׂמוּאֵל חֲטָאתִי, כִּי-עֲבַרְתִּי אֶת-פִּי--יְהוָה וְאֶת-דְּבַרְיָךְ : כִּי גִרַאתִי אֶת-הָעָם, וַאֲשַׁמַּע בְּקוֹלִים (25) וְעַתָּה, שָׂא נָא אֶת-חַטָּאתִי ; וְשׁוּב עִמָּי, וְאַשְׁתַּחֲוֶה לַיהוָה (26) וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל-שָׂאוּל, לֹא אָשׁוּב עִמָּךְ : כִּי מֵאִסַּתְּהָ, אֶת-דְּבַר יְהוָה, וַיִּמְאַסְדָּךְ יְהוָה ; מֵהֵיחֵת מְלֶכֶךְ עַל-יִשְׂרָאֵל. (27) וַיִּסַּב שְׂמוּאֵל, לְלֶכֶת ; וַיַּחֲזֹק בְּכַנְף-מַעֲיָלוֹ, וַיִּקְרַע. (28) וַיֹּאמֶר אֵלָיו, שְׂמוּאֵל, קִרַּע יְהוָה אֶת-מַמְלַכּוֹת יִשְׂרָאֵל מֵעַלְיָךְ, הַיּוֹם ; וַיִּתְּנָהּ, לְרַעַף הַטּוֹב מִמֶּךָ. (32) וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל, הֲגִישׁוּ אֵלַי אֶת-אֲגַג מְלֶכֶךְ עַמְלֶק, וַיִּלְךָ אֵלָיו, אֲגַג מֵעַדְנָת ; וַיֹּאמֶר אֲגַג, אֲכֹן סָר מֵר-הַמְּנוֹת. (33) וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל--כַּאֲשֶׁר שָׁכַלְהָ נָשִׁים חֲרָבָד, כֹּן-תִּשְׁכַּל מְנַשִּׁים אִמָּד ; וַיִּשְׁסַף שְׂמוּאֵל אֶת-אֲגַג לְפָנָי יְהוָה, בְּגִלְגָל. (שמואל א', פרק ט"ו)
- (8) וַיָּבֵא, עֲמֶלֶק ; וַיִּלְחַם עִם-יִשְׂרָאֵל, בְּרַפְדִּים : (9) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-יְהוֹשֻׁעַ בְּחַר-לָנוּ אַנְשִׁים, וְצֵא הִלָּחֵם בְּעַמְלֶק ; מָחָר, אֲנֹכִי נֹצֵב עַל-רֹאשׁ הַגְּבָעָה, וּמִטָּה הָאֱלֹהִים, בְּיָדִי : (10) וַיַּעַשׂ יְהוֹשֻׁעַ, כַּאֲשֶׁר אָמַר-לוֹ מֹשֶׁה--לְהִלָּחֵם, בְּעַמְלֶק ; וּמֹשֶׁה אָהָרֹן וְחֹוֹר, עָלוּ רֹאשׁ הַגְּבָעָה : (11) וְהָיָה, כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ--וַיִּגְבַּר יִשְׂרָאֵל ; וְכַאֲשֶׁר יָנִיחַ יָדוֹ, וַיִּגְבַּר עַמְלֶק : (12) וַיְדִי מֹשֶׁה כְּבָדִים, וַיִּקְחוּ-אֲבָן וַיִּשְׁלֹמוּ תַחְתֵּימוּ וַיִּשָּׁב עָלֶיהָ ; וַאֲהָרוֹן וְחֹוֹר תָּמְכוּ בְּיָדָיו, מִזָּה אַחַד וּמִזָּה אַחַד, וַיְהִי יָדָיו אֲמוֹנָה, עַד-בֹּא הַשָּׁמֶשׁ : (13) וַיַּחֲלֹשׁ יְהוֹשֻׁעַ אֶת-עַמְלֶק וְאֶת-עַמּוֹ, לְפָנֵי-חָרֵב : {פ} (14) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה, כְּתַב זֹאת זָכְרוֹן בְּסֵפֶר, וְשִׂים, בְּאָזְנֵי יְהוֹשֻׁעַ : כִּי-מָחָה אֶמְחָה אֶת-זָכְרֵךְ עַמְלֶק, מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם : (15) וַיָּבֹן מֹשֶׁה, מִזִּבְחַן ; וַיִּקְרָא שְׁמוֹ, יְהוָה נָסִי : (16) וַיֹּאמֶר, כִּי-יָד עַל-כַּס יְהוָה, מִלְחָמָה לַיהוָה, בְּעַמְלֶק--מִדֶּר, דֶּר . (שמות, פרק י"ז)
- תְּרַגּוּם הַשְּׂבָעִים : פְּסוּק י"ב : "וַיְדִי מֹשֶׁה כְּבָדִים וַיִּקְחוּ אֲבָן וַיִּשְׁלֹמוּ תַחְתֵּימוּ וַיִּשָּׁב עָלֶיהָ וַאֲהָרוֹן וְחֹוֹר תָּמְכוּ בְּיָדָיו מִזָּה אַחַד וּמִזָּה אַחַד וַיְהִי יָדָיו אֲמוֹנָה עַד בֹּא הַשָּׁמֶשׁ".
- רַש"י : נְשׂוֹאוֹת בַּתְּפִילָה הַשְּׂמִימָה.
- רַש"י : קִיּוּמִין בַּחוּזֶק ; וְכֹן "וַתַּקְעֵנוּ יַתֵּד בַּמָּקוֹם נֹאמֵן" (ישעיהו כ"ב, כ"ג)
- רַאב"ע : א. כָּל אַחַד מִיָּדָיו ; עוֹמֵד בַּתּוֹקֶף.
- ב. וַיִּשׁ אֹמְרִים שֶׁהוּא מַגְזֵרֵת "וַיְהִי אֹמֵן אֶת הַדְּסָה"
- רַמב"ן : נִשָּׂא עֶשֶׂר אַצְבָּעוֹת לְרוּם הַשְּׂמַיִם וּלְרִמּוֹז עַל עֶשֶׂר סְפִירוֹת, לְדַבְּקָה בְּאֹמוֹנָה הַנְּלַחֵם בְּיִשְׂרָאֵל ; וּבַכָּאן הַתְּבַאֵר הַעֲנִיין נְשִׂאוֹת כַּפִּיים בְּבִרְכַת כַּהֲנִים וְסוּדוֹ.
- (17) זָכוֹר, אֶת אֲשֶׁר-עָשָׂה לָךְ עַמְלֶק, בְּדֶרֶךְ, בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם (18) אֲשֶׁר קָרָד בְּדֶרֶךְ, וַיִּזְנַב בְּךָ כָּל-הַנְּחֻשָׁלִים אַחֲרֶיךָ--וְאֶתְּהָ, עֲנִיף וַיִּגַּע ; וְלֹא גִרָא, אֱלֹהִים (19) וְהָיָה בְּהִנָּיִם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָךְ מִכָּל-אֲיָבִיב מִשְׁבִּיב, בְּאַרְצְךָ אֲשֶׁר יְהוָה-אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נַחְלָה לְרִשְׁתָּהּ--תִּמְחָה אֶת-זָכְרֵךְ עַמְלֶק, מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם ; לֹא, תִּשְׁכַּח. {פ} (דברים, פרק כ"ה)
- אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, גִּדַּל הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוּשׁ אֶת-הַמֶּן בֶּן-הַמְּדַנָּא הָאֲגַגִּי--וַיִּנְשָׂאֵהוּ ; וַיִּשֶׂם, אֶת-כְּסָאוֹ, מֵעַל, כָּל-הַשָּׂרִים אֲשֶׁר אֵתוֹ (מְגִילַת אֶסְתֵר, פְּרָק ג', פְּסוּק א')

- "מאז שאנשים מדברים על אודות מלחמה, הם מדברים עליה במושגים של צדק ועוול. וכמעט מני אז יש ביניהם גם מי שלועגים לדיבורים שכאלה, רואים אותם כמופרכים, וטוענים שוב ושוב שמלחמה היא תופעה שמעל (או מתחת) לכל שיפוט מוסרי. המלחמה היא עולם בפני עצמו, שבו עצם החיים נתונים בכף הקלע, שבו הטבע האנושי נפרט לצורותיו היסודיות, ושבן כל דאלים גבר. כאן עושים האנשים כל שביכולתם להציל את חייהם ואת קהילותיהם, ואין כל מקום למוסר ולחוק. Inter arma silent leges : בעת מלחמה ידום חוק. " (מיכאל וולצר, מלחמות צודקות ולא צודקות, פרק א': נגד ריאליזם, עמוד 9)
- "...סוג השיפוט הראשון מאופיין בשמות תואר : אנו אומרים על מלחמה מסוימת שהיא צודקת או שאינה צודקת. השיפוט השני מאופיין באמצעות תואר הפועל : אנו אומרים שהיא מתנהלת בצדק או שלא בצדק. סופרים בני ימי הביניים ביטאו את ההבדל בעזרת מלות יחס, בהבדילם בין jus as bellum , צדק המלחמה , ובין jus in bello , צדק במלחמה. " (שם, פרק ב': פשע המלחמה , עמוד 31)
- "המקרא מצווה על השמדת עמלק.. וזה סותר לתפיסה של האדם – כל אדם – כנברא בצלם אלוהים...התביעה האכזרית היא היא מצות המוסר. יש לעקור את הרע הגמור כדי שלא יביא לידי השחתה כל מה שבא עמו במגע... ציווי כזה לא יעלה על דתו של בעל-מוסר. הוא יעלה על הדעת. הוא מוכרח לעלות על הדעת, ואיש המוסר מוכרח להיאבק בו כשם שנאבק יעקב עם המלאך במעבר יבוק , בלגתו למול פני עשו , שאם ייצא מנצח ממלחמתו באלוהים והברכה עמו יישאר צולע על ירחו. (אליעזר שביד, השמדת עמלק והורשת האמורי , מאזניים ל"ג)
- "מהות אהבת רעים הוא שיהיה אדם אוהב כל מין האנושי יהיה מאיזה עם שיהיה ויהיה מאיה לשון שיהיה בעבור שהוא אדם בצלמו ובדמותו...ולא יצא מכלל האהבה הזה אלא שניים – זה האחד בן אדם המדברי הנקרא ווילדער מאן שאין להם בתים ולא מום מיוחד רק אוכלים פירות והולכים ערומים... והשני הוא בן אדם מידני אך עוסק בהשחתת העולם כמו הרוצחים והגנבים והשודדים וכדומה...להמדברי אין לעשות רעה על חנם כאשר אסור לצער בהמה, אך למרצחים ולמשחתים מי שעושה להם רעה יפה עושה כי קוצים הוא מכלה ובאבדן הקוצים מן הכרם הפירות הטובים מתרבים כנזכר בספר המצוות ל"ד." (ספר הברית השלם, רבי פנחס ברבי מאיר מווילנה)
- "תמנע בת מלכים הייתה... ורצתה להתגייר. באה אצל אברהם יצחק ויעקב ולא קיבלוה. הלכה והייתה פילגש לאליפז בן עשיו... יצא ממנה עמלק שציער את ישראל, ומה טעמו של הדבר? משום שלא היה עליהם להרחיקה" (תלמוד בבלי, סנהדרין, צט):

פקודת יום

יצחק לאור

לא בְּאִשֶּׁר
תִּרְצֶה לַעֲשׂוֹת
אֶת אֲשֶׁר
עָשָׂה עִמָּלֶק,
לְךָ כְּמוֹבָן,
רוח סוּף,
זְכוּר.

עִמָּלֶק, קָרָא
עִמָּלֶק לְמִי
שִׁתְּרַצֶּה לַעֲשׂוֹת
לוֹ מָה
שִׁעָשָׂה עִמָּלֶק,
לְךָ כְּמוֹבָן,
עֵבֶר.

אֶל תִּשְׁוֶה
שׁוּם דָּבָר
לְאִשֶּׁר עָשָׂה
עִמָּלֶק, לְךָ
כְּמוֹבָן, עֵבֶר.

זְכוּר
אֶת אֲשֶׁר
עָשָׂה עִמָּלֶק,
לְךָ כְּמוֹבָן,
עֵבֶר.

עָשָׂה לַעֲמָלֶק
מָה שִׁעָשָׂה
עִמָּלֶק, לְךָ
כְּמוֹבָן, עֵבֶר.

אִם לֹא
תִּמְצָא לְךָ